

та інших видів агресій не завжди є ефективними, оскільки часто вони стають підставою погроз для урядів припинити участь у міжнародних механізмах захисту прав людини. Реалізація права на життя під час війни вимагає розуміння та дотримання міжнародних стандартів гуманітарного права, а також дієвих заходів для захисту цивільного населення та забезпечення гуманітарної допомоги. Тому, на нашу думку, механізми захисту права на життя потребують удосконалення та доопрацювання.

Отже, проблема захисту прав людини в сучасному світі є однією із центральних щодо нагального вирішення як в межах конкретної держави, так і міжнародного співтовариства, шляхом ефективної взаємодії національного права і міжнародного гуманітарного права. На нашу думку, важливим та принциповим є усвідомлення і розуміння необхідності забезпечення прав людини при будь-яких обставинах, навіть в умовах збройних конфліктів або війни.

---

1. Алямкін Р. Міжнародно-правовий режим захисту прав людини під час внутрішніх збройних конфліктів. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2014. № 6. С. 47-51.

2. П. Рабінович, Р. Тополевський, Т. Дудаш, В. Гончаров, А. Наконечна. Організація Об'єднаних Націй у спробах протидії агресії Російської Федерації проти України. *Інформаційний бюлетень*. Львів: Видавництво ЛОБФ «Медицина і право», 2022. Вип. 1. 16 с.

3. Добренька Н. В. Проблеми реалізації права на життя під час війни в Україні. Суспільство, наука, освіта: актуальні дослідження, теорія та практика: тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (23-24 листопада 2023 р.). Білоцерківський інститут економіки та управління Університету «Україна»; за заг. ред. Я. В. Новака; наук. ред. Т.М. Косач, Н.С. Пасічник. Біла Церква, 2023. С. 206-208.

Марк БОХАНОВСЬКИЙ,
головний судовий експерт сектору
дослідження наркотичних засобів,
психотропних речовин, їх аналогів та
прекурсорів відділу досліджень
матеріалів, речовин і виробів
Запорізького науково-дослідного
експертно-криміналістичного центру
МВС України

ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ СПІВРОБІТНИКІВ ЕКСПЕРТНОЇ СЛУЖБИ МВС

Стрес, який відчувають на робочому місці, вважається однією з найбільших проблем з професійного здоров'я. Через характер своєї роботи судові експерти часто вважаються особливо вразливими до професійного

стресу та негативних наслідків, пов'язаних зі стресовими умовами [1].

Дослідження цього питання свідчить про те, що професійний стрес є зростаючою проблемою, яка часто призводить до шкідливих наслідків для осіб (наприклад, фізичні захворювання, вигорання та проблеми з психічним здоров'ям) та організацій (наприклад, відсутність на робочому місці, поганий настрій, висока текучість кадрів та знижена ефективність) [2].

Термін «вигорання» був впроваджений Фрейденбергером (1974), який описав набір симптомів, виявлених серед фахівців сфери публічного обслуговування, включаючи розчарування, емоційне виснаження та фізичну втомленість. Незважаючи на величезний обсяг дослідницької діяльності, існує очевидна відсутність консенсусу щодо остаточної моделі вигорання в основних психологічних теоріях.

Найчастіше цитована теоретична модель впливає з досліджень Maslach та ін., які створили «Структурну модель вигорання», щоб зображувати вплив ключових передбачувачів вигорання на три основні складові, а саме емоційне виснаження, деперсоналізація та зменшення особистих досягнень [3]. Вони стверджували, що емоційне виснаження виникає від вичерпаних емоційних ресурсів, часто характеризується напругою, тривогою, втомою, безсонням та відчуттям неспроможності «віддавати себе» роботі. Крім того, вони описували «деперсоналізацію» як захисний механізм для зменшення емоційної енергії, необхідної для роботи з іншими, що включає розвиток цинічних уявлень про роботу та клієнтів. Також, на їх думку, «зменшення особистих досягнень» є наслідком низької самооцінки і самоефективності та часто стосується того, що люди розглядають свої здібності на роботі та свій внесок у проведення експертних досліджень у негативному світлі.

Емпіричний огляд літератури вказує на те, що вигорання може проявлятися у багатьох психологічних (наприклад, тривожність, роздратованість та депресія), фізичних (наприклад, соматичні симптоми) та поведінкових (наприклад, зловживання алкоголем та наркотиками) реакціях [4]. Хоча вигорання як таке не вважається хворобою, прийнято, що особи, які страждають від вигорання протягом тривалого періоду, є більш вразливими до розвитку фізичних та психічних проблем здоров'я.

Підрозділи експертної служби МВС широко визнані як стресове, небезпечне та емоційно виснажуваче середовище. Висока відповідальність, в тому числі кримінальна, за висновок експерта; залучення експертів в якості спеціалістів для участі в огляді місця події, в тому числі за фактами вчинення тяжких та особливо тяжких злочинів, може сприяти виникненню професійного стресу та різних психічних проблем серед працівників, які стикаються з цим. Часто припускають, що фахівці експертної служби перебувають під великим ризиком професійного стресу через постійний контакт з тривожними соціальними проблемами.

Попри те, що багато спеціалістів досліджували професійний стрес та вигорання серед поліцейських [5], разом з тим дуже мало досліджень

зосереджувалося на досвіді працівників експертних установ. Зазначене обумовлює актуальність дослідження даної проблеми у майбутньому.

1. Edwards, D., & Burnard, P. (2003). A systematic review of stress and stress management interventions for mental health nurses. *Journal of Advanced Nursing*, 42, 169–200.
2. Sutherland, V., & Cooper, C. (1990). *Understanding stress: A psychological perspective for health care professionals*. London: Chapman & Hall.
3. Maslach, C., Jackson, S. E., & Leiter, M. P. (1996). *Maslach Burnout Inventory manual* (3rd ed.). Palo Alto: Consulting Psychologists Press, Inc.
4. Duquette, A., Kerovac, S., Sandhu, B. K., & Beauatt, L. (1994). Factors related to nursing burnout: A review of empirical knowledge. *Issues in Mental Health Nursing*, 15, 337–358.
5. Schaufeli, W., & Peeters, M. (2000). Job stress and burnout amongst correctional officers: A review of the literature. *International Journal of Stress Management*, 7, 19–48.

Олена ГОРУН,
головний науковий співробітник
Українського науково-дослідного інституту
спеціальної техніки та судових експертиз
Служби безпеки України

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ У КІБЕРПРОСТОРИ В УМОВАХ ТЕХНОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ СИСТЕМ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Кібербезпека напряму пов'язана із стрімким розвитком інтернет технологій, сервісів та додатків. Чат-боти зі штучним інтелектом, які колись вважалися просто автоматизованими розмовними програмами від тепер можуть навчатися та вести розмови, які майже не відрізняються від людських. Швидкий розвиток штучного інтелекту за останні роки призвів до появи вражаючих технологій чат-ботів. Ці віртуальні помічники на основі штучного інтелекту стають все більш популярними завдяки своїй здатності навчатися і надавати персоналізовану допомогу в різних доменах. Під час використання чат-боту важливим є його інтеграція з існуючими системами та процесами. Це включає підключення чат-бота до системи управління та наявність відповідного програмного забезпечення, яке надає йому здатність отримувати доступ до необхідної інформації. Окрім інтеграції чат-ботів з системами, важливо відстежувати ключові показники його ефективності (КРІ). Однак разом з очевидними перевагами використання новітніх технологій виникають актуальні проблеми, що створює та провокує суттєві ризики, які доцільно розкрити.

Ризики дискримінації. Проблеми, пов'язані з дискримінацією можуть виникати по-різному, коли використовуються системи штучного інтелекту.